

Analiza resursa na kojima se zasniva pomorski turizam

Ćubelić, Anita

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Maritime Studies / Sveučilište u Splitu, Pomorski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:164:172862>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-05**

Repository / Repozitorij:

[Repository - Faculty of Maritime Studies - Split -
Repository - Faculty of Maritime Studies Split for
permanent storage and preservation of digital
resources of the institution](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
POMORSKI FAKULTET**

ANITA ČUBELIĆ

**ANALIZA RESURSA NA KOJIMA SE
ZASNIVA
POMORSKI TURIZAM**

ZAVRŠNI RAD

Split, 2020.

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
POMORSKI FAKULTET**

STUDIJ: POMORSKE TEHNOLOGIJE JAHTA I MARINA

**ANALIZA RESURSA NA KOJIMA SE ZASNIVA
POMORSKI TURIZAM**

ZAVRŠNI RAD

Mentor:
dr.sc. Vinko Vidučić

Student:
Anita Čubelić
(MB:0171273047)

Split, 2020.

SAŽETAK

Turizam je gospodarstvena djelatnost koja turistima organizira putovanja te smještaj i razonodu u mjestima privremenog boravka. Pomorski turizam ima različite grane turizma, a svaka od njih daje određeni zamah ka razvoju. Resursi su prirodna bogatstva nekog područja raspoloživa za gospodarsko korištenje. Značaj resursa od iznimne je važnosti za opstojnost ljudske vrste, zato je neizmjerljivo važno da ih se čuva i tretira. U ovom radu prikazuju se prirodna bogatstva Hrvatske kojima obiluje i kako ih iskorištava. Svrha i ciljevi istraživanja očituju se u utvrđivanju i analizi resursa na kojima se zasniva pomorski turizam.

Ključne riječi: *pomorski turizam, resursi, vrste pomorskog turizma*

ABSTRACT

Tourism, as an economic activity, organizes travel for tourists with accommodation and leisure in places of temporary residence. Maritime tourism has different branches of tourism, and each of them gives a certain impetus to development. Resources are the natural capacities of an area available for economic use. The importance of resources is of paramount importance for the survival of the human species, and all the more immensely important for their preservation and proper treatment. This paper presents natural resources of Croatia that it's rich in and how are they used. The purpose and objectives of this research are reflected in the identification and analysis of resources on which maritime tourism is based.

Key words: *maritime tourism, resources, types of maritime tourism*

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. VAŽNOST POMORSKOG TURIZMA	3
2.1. VAŽNOST RESURSA U POMORSKOM TURIZMU	5
2.2. ZAŠTITA PROSTORA I PRIRODNIH RESURSA	6
3. ODRŽIVI RAZVOJ POMORSKOG TURIZMA	9
4. SPECIFIČNOSTI POMORSKOG TURIZMA	12
4.1. NAUTIČKI TURIZAM	13
4.1.1. Nautička infrastruktura, objekti i subjekti	14
4.1.2. Razvoj nautičkog turizma	15
4.1.3. ACI - sinonim hrvatskog nautičkog turizma	16
4.2. EKOTURIZAM	18
4.2.1 Nacionalni park Mljet - dio ekološke mreže europske unije	19
4.2.2. Nacionalni park Kornati – program održivog, mediteranskog ekoturizama	21
4.2.3. Duba stonska – savršen spoj etno ponude i ekologije	21

4.3. SEOSKI RURALNI TURIZAM.....	22
4.4. VJERSKI TURIZAM.....	25
4.5. ZDRAVSTVENI TURIZAM	27
4.5.1. Najnoviji svjetski wellness trendovi.....	28
4.5.2. Toplički turizam	30
5.ZAKLJUČAK.....	31
LITERATURA	33
POPIS SLIKA.....	36

1. UVOD

Prirodni resursi su bitan temelj pomorskog turizma. Zahvaljujući prirodnim predispozicijama, a ne pretjeranoj eksploataciji resursa u prošlosti, Hrvatska je među najbogatijim zemljama Europe.

Prirodni resursi i okoliš primarni su čimbenici u privlačenju turističke potražnje. Hrvatska je zemlja koja je prepoznata po atraktivnosti prirodnih resursa. Treba ih posebno čuvati jer imaju veliki značaj za opstojnost ljudske vrste. Kako bi se iskoristile prednosti resursa potrebno je pravilno upravljati na regionalnoj, ali i na nacionalnoj razini. Resursi, znanje i edukacija ključni su za razvoj pomorskog turizma.

Pomorski turizam ima dominantno značenje u privrednom i društvenom razvoju. On je najveća i najvažnija gospodarska djelatnost na hrvatskome jadranskome prostoru. Pomorski turizam sve više se vraća svojim izvorištima i prirodnom ambijentu. Turisti sve više traže sačuvane i neotkrivene prostore, kao i ekološki zaštićene neotuđene sredine. Priroda svojim ljepotama nije jednako obdarila sva područja. Prednost Hrvatske je upravo u obilju prirodnih ljepota i bogatstvu kulturne baštine na kojima bi se trebala temeljiti turistička ponuda. Hrvatska u gospodarskom razvoju već desetljećima ističe pomorski turizam kao jednu od osnovnih orijentacija, i zato što dio hrvatskoga jadranskoga prostora nema druge alternative. Glavni razlozi razvoja pomorskog turizma od ekonomske su koristi: zapošljavanje, zarada deviza, povećanje dohotka. S obzirom na prirodne resurse; klimu, kulturu i tradiciju uz pravilno upravljanje, naše područje će zadržati veliku ulogu koju ima u svjetskom turizmu.

U uvodnom dijelu rada definirani su problemi i ciljevi istraživanja.

Naslov drugog dijela rada je Važnost pomorskog turizma i resursa u pomorskom turizmu. Pomorski turizam kao jedna od vodećih gospodarskih djelatnosti u svijetu i u nas ima tendenciju stalnog rasta. U ovom dijelu rada analiziran je i obrađen pojam resursa kao i podjela istog.

Održivi razvoj pomorskog turizma naslov je trećeg dijela rada. Za razumijevanje o potrebi održivog razvoja zaslužan je velikim dijelom pomorski turizam. Svijest o potrebi očuvanja okoliša i očuvanju resursa dovodi do potrebe za turističkim planiranjem. Potrebno je zato prilagoditi se zahtjevima potražnje.

Specifičnosti pomorskog turizma naziv je četvrtog dijela gdje analiziramo različite grane pomorskog turizma jer svaka od njih daje zamah ka razvoju. Moderne turiste osim prirodnih ljepota, klime i kulturnih spomenika, privlače i drugi motivi, posebno bijeg od buke, monotonije svakodnevnog života i onečišćenja.

2. VAŽNOST POMORSKOG TURIZMA

Pomorski turizam jedna je od vodećih gospodarstvenih djelatnosti u svijetu i ima tendenciju stalnog rasta, zbog svojih prirodnih resursa, povoljne klime i odličnog geografskog položaja. On je važan za cjelokupno hrvatsko gospodarstvo, jer pomorski turizam predstavlja njen apsolutno najvažniji segment. Ovakav vid na turizam danas je jedan od glavnih pokretača investicija i zapošljavanja, ali i sektor po kojem je Hrvatska u svijetu prepoznata kao vrlo uspješna zemlja.

Prema istraživanju razvoja hrvatskog pomorskog turizma, Hrvatska nije samo prepoznata kao zemlja mora i sunca, već značaj u pomorskom turizmu imaju i gastronomija, aktivni odmor i ostali selektivni oblici pomorskog turizma. Zato je nužno oslušivati potrebe tržišta i prilagođavati im se, jer percepcija turista brzo se mijenja. Potrebno je omogućiti im, da novim sadržajima na najbolji mogući način iskoriste svoj boravak u našoj zemlji. Raznolikost hrvatskog podneblja veliko je i pravo skriveno blago koje tek treba otkriti, ali ne samo u trima ljetnim mjesecima. Naši sadašnji resursi i kapaciteti nameću drukčiju logiku razvoja- cjelogodišnji pomorski turizam. Borba za svakog turista trebala bi trajati tijekom svih dvanaest mjeseci u godini. Kako bi to postigli nužne su promjene u turističkim trendovima. Produžetak sezone od velike je važnosti za hrvatsko gospodarstvo. To znači drugačiji pristup animaciji gostiju, kao i kasniji buking i što veći udio individualnih gostiju. Novim sadržajima uz prikladnu priču potrebno je oživjeti nedovoljno iskorištene mogućnosti prirodnih, kulturnih i povijesnih ljepota te turistima pružiti novi motiv za dolazak. Mali je broj zemalja koje na tako malom prostoru imaju brojne raznolikosti i zanimljivosti.

U istraživanju gospodarskog razvoja navode se četiri ključna resursa za razvoj nacionalne ekonomije. To su: [4]

- sposobnosti ljudi: gdje je potrebno unapređenje obrazovne razine ljudi tj. školovanje različitih profila za potrebe turizma,
- priroda bogatstva: koja svojim odlikama čine primarni element ponude,

- sredstva za proizvodnju: nužna su stalna povećanja prometne i komunalne infrastrukture,
- tehnologija: primjena suvremene tehnologije važna je, ali u turizmu je veliki udio ljudskog rada u pružanju usluga koje se ne mogu zamijeniti različitim tehnološkim oblicima rada.

Najvažniji čimbenici razvoja svakako je sposobnost ljudi. Svi ostali čimbenici mogu se kupiti ili posuditi od drugih, i adekvatno upotrijebiti ako postoje radne sposobnosti. Pomorski turizam veliki je potencijal za razvitak Hrvatske. Najvredniji dio nacionalnog teritorija zbog svojih prirodnih karakteristika i vrijednih resursa svakako su obalna područja.

Pomorski turizam u velikoj mjeri pridonio je iskorištavanju prirodnih resursa iznad granica održivosti. Zagađivanje mora gorivom iz raznih brodica i glisera, nagomilavanje otpada u moru i kopnu, gubitak pristupa obali u ljetnom periodu preopterećenost infrastrukture (kanalizacijske i vodovodne mreže) u ljetnim mjesecima, oštećenje kulturne baštine zbog velikog broja turista neki su od negativnih utjecaja pomorskog turizma na ambijent. Osnovni uvjet daljnjeg razvitka pomorskog turizma je njegova održivost. Pomorski turizam se prema prirodnim resursima mora odnositi odgovorno, kako bi očuvao temelje egzistencije. Troškove održivosti i brigu o zaštiti prirodnih resursa trebaju preuzeti svi korisnici okoliša, a ne samo turističke djelatnosti. [12]

Ujedinjeni narodi su 2017. godinu proglasili međunarodnom godinom održivog turizma za razvoj. Strateški dokumenti u Republici Hrvatskoj odnose se na Strategiju prostornog razvoja RH do 2030., Nacionalnu strategiju i akcijski plan zaštite prirode, te Strategiju razvoja turizma u RH do 2020. Ovim se dokumentima promoviraju odgovorni, zeleni i održivi razvoj turizma. No, kada se govori o održivosti razvoja turizma Hrvatska ima sve potrebne resurse pa je svakako čeka svijetla budućnost.

Krajem prošle godine u listopadu 2019. godine Splitsko-dalmatinska županija prvi put se samostalno predstavila na Svjetskom turističkom sajmu u Londonu (World Travel Market). To je jedan od najznačajnijih turističkih sajmova u svijetu. Župan, Boban

naglasio je to kao cilj produženja turističke sezone. Dolaske iz srpnja i kolovoza potrebno je preusmjeriti na travanj i svibanj, te rujan i listopad. Drugi važan, a ništa manje značajan cilj je preusmjeriti turiste iz većih primorskih destinacija u ruralna područja županije. Dalmatinska zagora kao, i ruralna područja Splitsko-dalmatinske županije pružaju najbolje mogućnosti za produžetak turističke sezone. [14]

2.1. VAŽNOST RESURSA U POMORSKOM TURIZMU

„Važnost turizma za našu zemlju ne treba posebno dokazivati. Turizam ima status nacionalnog spasitelja, to je ona gospodarska djelatnost koja nas čini ponosnima, koja nas diferencira od zemalja regije, spašava ekonomskog utapanja i koja nam omogućuje da zaradimo devize prijeko potrebne za otplatu dugova...“ [7]

Važnost resursa u pomorskom turizmu je velika. *„Polazeći od spoznaje da su prirodni resursi ograničeni i podložni iscrpljivanju, nužno je racionalno korištenje njima, te njihova zaštita“.* [1]

Među brojnim prednostima pomorskog turizma u Hrvatskoj treba istaknuti prirodne resurse: more, obalu, klimu, planine, kulturno povijesne spomenike. Privlačnu snagu posebno imaju ona područja koja se odlikuju prirodnim ljepotama i zanimljivostima, jer sve te i slične prirodne privlačnosti resursi su prijatnosti i ugone. Turistički resursi su naziv za brojne turističke atrakcije, za turističku infrastrukturu i suprastrukturu, turističku organiziranost destinacije, turističke kadrove i sl.

Sukladno klasifikaciji UNWTO – Svjetska turistička organizacija, turistički resursi se mogu podijeliti na: [6]

- prirodne turističke resurse,
- kulturno povijesnu baštinu,
- klimatske uvjete,
- infrastrukturu i

- turističke usluge i sadržaje (kadrovi, suprastruktura).

Resursima je neophodno pravilno upravljati, odnosno nužno je razviti metode i tehnike uz pomoć zakonske legislative. Mnogo je pozornosti posvećeno postizanju održivosti resursa kontroliranjem njihova iskorištavanja ili utemeljenjem menadžerskih disciplina, ali još uvijek nedostaje suglasje o razlikama između ekonomskih i društvenih aspekata korištenja resursa, vlasništvu i kontroli nad javnim dobrima, njihovom otuđenju, pravnom statusu, problemima rente i slično. [6]

Menadžment prirodnih resursa ima zadatak očuvanja resursa. Kako bi to adekvatno provodio moguća su dva načina:

- proglasiti atraktivne prirodne resurse zaštićenim predjelima prema zakonskim mogućnostima. (uz obalu gdje je veliki pritisak za izgradnjom vikendica) i
- kroz selektivne vidove pomorskog turizma prebaciti turističke atrakcije u unutrašnjost.

Još uvijek nema dogovora kako treba klasificirati prirodne resurse. Mišljenje je da ih se treba tretirati kao svjetske zalihe resursa. Važna je uloga u njihovom racionalnom korištenju i očuvanju, jer ako se zapostavi njihova vrijednost, ona bi se mogla nepovratno izgubiti. Veliku ulogu u tome imaju međunarodne organizacije na čelu sa UNESCO–om i UN organizacijom i pariškom Konvencijom o zaštiti prirodne i povijesne baštine.

2.2. ZAŠTITA PROSTORA I PRIRODNIH RESURSA

Pomorski turizam ima vrlo važan utjecaj na prostor u kojem djeluje i sa sobom nosi i neke posljedice. Pretjerano iskorištavanje prostora upravo je u pomorskom turizmu najveće, a posebno uz jadransku obalu. U svakoj zemlji potrebna je prirodna zaštita prostora, jer svi prostori nemaju jednaku vrijednost. U Hrvatskoj Zakonom o zaštiti prirode za prirodne resurse utvrđeno je devet kategorija zaštite.

Zaštićena područja u Republici Hrvatskoj: [1]

- strogi rezervati: područje s neizmijenjenom ili neznatno izmijenjenom cjelokupnom prirodom, a namijenjen je isključivo znanstvenom istraživanju (Bijele i Samarske stijene – V. Kapela, Hajdučki i Rožanski kukovi- Velebit),
- nacionalni parkovi: područje iznimnih i višestrukih prirodnih vrijednosti, a ima znanstvenu, kulturnu, odgojnu-obrazovnu i rekreativnu namjenu (Brijuni, Kornati, Mljet, Paklenica, Krka, Plitvička jezera, Sjeverni Velebit i Risnjak),
- posebni (specijalni) rezervati: područja u kojima je posebno izražen jedan ili više neizmijenjenih sastojaka prirode. Posebni rezervat može biti: botanički, zoološki, geološki, hidrološki, rezervat u moru i dr. (Vražji prolaz kraj Skrada, Zeleni vir, Crna Mlaka i dr.),
- parkovi prirode: prirodno ili dijelom kultivirano područje kopna i/ili mora s ekološkim obilježjima međunarodne, nacionalne ili područne važnosti (Moslavačka gora i područje Mura- Drava),
- spomenici prirode: neizmjenjivi dio žive ili nežive prirode, koji ima znanstvenu, estetsku ili kulturno–povijesnu vrijednost. Može biti geološki, geomorfološki, hidrološki ili botanički,
- zaštićeni krajolici: prirodni ili kultivirani predjel estetske ili kulturno–povijesne vrijednosti. U Republici Hrvatskoj se nalaze 32 zaštićena krajolika (Limski zaljev, Zlatni rat na Braču, kanjon Cetine, grad Ozalj itd.),
- parkovi šuma: prirodna ili izgrađena šuma namijenjena odmoru i rekreaciji. Veće je pejzažne vrijednosti. U Republici Hrvatskoj ima ih 36 (Marjan iznad Splita, Trsteno nedaleko Dubrovnika, Trakošćan u Hrvatskom zagorju, otok Koločep pokraj Dubrovnika itd.),
- spomenici parkovne arhitekture: umjetno oblikovan prostor, a ima veću estetsku, stilsku, umjetničku, kulturno-povijesnu ili znanstvenu vrijednost (arboretum, botanički vrt, perivoj, gradski park i dr.). U Republici Hrvatskoj ih ima 112.,
- zaštićene biljne i životinjske vrste u Republici Hrvatskoj: to su neke biljne i životinjske vrste koje su ugrožene ili rijetke. U Republici Hrvatskoj ima 768 zaštićenih biljnih i 976 zaštićenih životinjskih vrsta,
- zaštićena kulturno–povijesna dobra: na UNESCO-ovoj listi veliki je broj lokaliteta kulturno-povijesnih objekata: Dioklecijanova palača u Splitu, povijesni grad

Trogir, Eufrazijeva bazilika u Poreču, stari grad Dubrovnik, Plitvička jezera i Katedrala u Šibeniku. Pod UNESCO-ovom zaštitom su i nematerijalna kulturna baština kao: paška čipka, festa sv. Vlaha u Dubrovniku, hvarske procesije za križen, kastavski zvončari, zagorski majstori drvenih igračkaka. Na slici 1. nalaze se Plitvička jezera.

Slika 1. Plitvička jezera [28]

Hrvatska je zemlja koja obiluje zaštićenim područjima i ima veliku međunarodnu važnost. Na UNESCO-ovom popisu svjetske baštine našla se i velebitska bukova šuma. Uvrštavanje bukovih šuma na UNESCO-ovom popisu (2018. godine) veliko je priznanje najstarijem hrvatskom nacionalnom parku Paklenica.

UNESCO štiti deset naših spomenika, ali duga je lista onih koji su u pristupnoj fazi. To su: Kornati s Telaščicom, stara jezgra Korčule, Ston s Malim Stonom, pustinja Blaca na Braču, Stari grad Varaždin, istarski gradić Motovun, osječka Tvrđava, Rimski urbanizam zadarskog poluotoka s monumentalnim kompleksom na Forumu, primoštenski vinogradi, Lonjsko polje... Biti na Popisu svjetske baštine potvrda je da je Hrvatska po bioraznolikosti među najbogatijim europskim državama i da se prirodnim ljepotama upravlja za buduće naraštaje.

3. ODRŽIVI RAZVOJ POMORSKOG TURIZMA

Pomorski turizam i održivi razvoj su dva međuovisna pojma. Sve veći ekološki i sociokulturološki problemi čovječanstva, utjecali su na međusobnu povezanost turizma i održivog razvoja. Zbog važnosti za cjelokupni gospodarski razvoj, pomorski turizam zaslužuje što bolju i vidljiviju poziciju. Za potrebe održivog razvoja zaslužan je pomorski turizam, jer je zadužen za održivost svih resursa.

U godinama koje dolaze, zbog gospodarskog rasta i svjetske populacije kao i sve veće međunarodne trgovine neizbježno je da će se povećati pritisak na prirodne resurse mora. Sve veća je potražnja za izvorima hrane, energije i minerala iz mora, ali i rekreacije na moru. Pomorskim turizmom u svijetu dominira masovni turizam, a to znači kretanje velikog broja putnika, kao i tržište posebnih oblika turizma.

Kako je turističko tržište izloženo stalnim promjenama, nužno je da se tim promjenama i prilagodi. Brojni turisti motivirani su ekološkom održivošću. Zato koncept održivosti u turizmu postaje sve važniji. Potražnja za ekološki prihvatljivim proizvodima i uslugama iz godine u godinu sve je veća. Turistički sektor započinje realizaciju novog načina poslovanja. Tako i Hrvatska prati svjetske trendove u pomorskom turizmu.

Hotelska grupacija, Bluesun Hotel & Resort koja ima 17 hotela na sedam različitih lokacija razlikuje se od mnogih istih ili sličnih. Njihova briga o zaštiti okoliša i održivom razvoju i poslovanju hvale je vrijedna. Samo 23 hotela u Hrvatskoj imaju certifikat Travelife za održivo poslovanje, a u Bluesun grupaciji ima ih tri. Certifikat znači da hotel ima najstrože etičke i ekološke standarde. Takvi hoteli troše puno manje pitke vode i proizvode manje otpada. Rukovode se smjericama po kojima do 2030. godine sva plastična ambalaža mora biti pogodna za recikliranje na području EU.

Hrvatska naglašava važnost svih segmenata održivog i odgovornog razvoja pomorskog turizma kao što su:

- poboljšanje kvalitete života u lokalnim zajednicama i podizanje standarda lokalnih zajednica (nove mogućnosti zapošljavanja, izgradnja i

modernizacija turističke i javne infrastrukture: komunalne, prometne, telekomunikacije, ICT, financijske i dr.),

- zaštita ugrožene prirodne i kulturne, materijalne i nematerijalne baštine koja ne bi bila moguća bez turizma,
- smanjenje sezonalnosti turističke potražnje,
- rješavanje pitanja prekomjernog turizma,
- razvoj novih turističkih proizvoda, uzimajući u obzir klimatske promjene i sve veće zahtjeve i očekivanja turista,
- razvoj zelenog/eko transporta i
- briga o okolišu.

Financiranje pomorskog turizma očekuje se kroz razne fondove i programe. Očekuje se konsenzus svih država članica i osnivanje fonda u iznosu od 300 milijuna eura za održivi turizam unutar Programa za jedinstveno tržište, a sve to za vrijeme presjedanja Hrvatske Vijećem Europe.

Dva važna događaja obilježit će turističku 2020. godinu:

- presjedanje Hrvatske Vijećem Europske unije i
- Rijeka kao europska prijestolnica kulture.

Velika je to odgovornost, ali i prilika da se brojnim aktivnostima iskoristi za promociju hrvatskog turizma, ali i Hrvatske općenito. Ministarstvo turizma planira izraditi dokument kojim će pozvati sve države članice na zajedničku suradnju u svrhu poticanja održivog i odgovornog razvoja turizma kao i poticanje raznolikosti turističke ponude. [15]

Skлонost turista za vrijeme godišnjih odmora mogu se mijenjati. Tijekom godina raste zanimanje za razvoj posebnih oblika pomorskog turizma, kao zdravstveni turizam, ruralni turizam, biciklističke i kulturne rute i sl. Tako se razvijaju neka nova odredišta izvan onih dobro poznatih i prenapučenih turističkih destinacija, a lokalnom stanovništvu donose zaradu i boljitak.

Iako ova turistička 2020. godina nije bila onakva koja se očekivala, (situacija uzrokovana pandemijom), najnovija vijest koja dolazi iz Amerike obradovala je mnoge koji žive od turizma. Prema rezultatima istraživanja, nove platforme za planiranje luksuznih putovanja „Virtuoso Wanderlist“ (prestižno udruženje agencija za luksuzna putovanja), uvrstilo je Hrvatsku u top 20 najpoželjnijih odredišta za 2021. godinu. Zvuči obećavajuće.

4. SPECIFIČNOSTI POMORSKOG TURIZMA

Najrazvijeniji oblik turizma u Hrvatskoj je „sunce i more“. Za razvoj pomorskog turizma važno je čisto more, lijepo razvedena obala s mnogo otoka, a sve to ima Hrvatska. More i jadransko priobalje najveće je bogatstvo Hrvatske, stoga se ono mora štiti i čuvati. Razvoj pomorskog turizma mora zadovoljavati potrebe sadašnjeg stanovništva, kao i budućeg, uz što manje ugrožavanje ekoloških i etičkih načela.

Podjela pomorskog turizma :

- nautički turizam,
- ekološki turizam,
- seoski ruralni turizam,
- vjerski turizam i
- zdravstveni turizam.

Raznolikost turističke ponude dovela je do toga da turisti mogu birati između različitih oblika pomorskog turizma, nautičkog turizma, ekoturizma, ruralnog turizma, vjerskog ili zdravstvenog turizma.

Kriza uzrokovana koronavirusom poremetila je turističke planove svim zemljama svijeta. Hrvatska međutim ima priliku promovirati se kao sigurna destinacija, jer nautički turizam jedan je od najsigurnijih. Upravo na brodu, najsigurniji smo od neželjenih kontakata i izolirani uz druženje s najbližima. Brojni svjetski mediji prenosili su liste najsigurnijih zemalja i Hrvatska je uvijek zauzimala vodeća mjesta.

4.1. NAUTIČKI TURIZAM

Nautički turizam prema zakonu o turističkoj djelatnosti (NN, br.8/96), člankom 52. glasi; „*Nautički turizam je plovidba i boravak turista-nautičara na plovnim objektima (jahta, brodica i sl.), kao i boravak u lukama nautičkog turizma radi odmora i rekreacije.*“ [24]

Hrvatska je prepoznata kao najljepša zemlja za nautički turizam. Uspješno je zacrtala svoje mjesto na nautičkoj karti. Za tako malu zemlju, to je veliki uspjeh. Naše more, obala i otoci najprivlačnije su odredište svjetskim nautičarima. Već dugi niz godina nautički turizam u Hrvatskoj bilježi kontinuirani rast. To može zahvaliti prirodnoj osnovi za njegov razvoj, Jadranskom moru sa izrazito razvedenom obalom, punom otoka, otočića i hridi pogodnih za nautičare. Zemlja smo tisuću otoka. Ovome se može još pridodati i čisto more, prekrasne plaže, brojne marine i luke te blaga klima. Ovaj vid turizma je veoma atraktivan jer je to dinamičan oblik turističke ponude. Gospodarski je vrlo zanimljiv zbog sve veće nautičke potražnje i potrošnje, koja je usko povezana sa industrijom (proizvodnja opreme, plovnih jedinica, održavanje, izgradnja novih luka i lučica). Nautički turizam povezan je s lukama nautičkog turizma koje imaju funkciju pružanja usluga nautičarima i njihovim plovilima. Svakoga ljeta nautičare dočekujemo s više marina, luka, lučica i sidrišta za prihvrat njihovih plovila. U ljetnim mjesecima našim Jadranom plove tisuće najraznovrsnijih plovila. Nautičari su posebna vrsta gostiju i razlikuju se od onih „kopnenih“ koji odsjedaju u hotelima ili kampovima. [21]

Prirodne predispozicije kojima Hrvatska raspolaže treba što bolje iskoristiti. Jadran je zato najbolje područje. Hrvatska je izrazito atraktivna za sve nautičare na velikim i malim brodicama i jahtama kao i brojnim vezovima duž obale i otoka. Više je različitih tipova nautičara, stoga potrebno je prilagoditi strukturu luka njihovim brojnim potrebama.

Uz prirodne resurse koje imamo važna je i tekuća investicijska izgradnja, a posebno infrastruktura i suprastruktura za privlačenje većeg broja nautičara.

4.1.1. Nautička infrastruktura, objekti i subjekti

S obzirom na važnost pomorskog aspekta u nautičkom turizmu, razlikuju se dvije osnovne vrste pojmova: [5]

- objekti ili sredstva nautičkog prometa i
- subjekti ili učesnici nautičkog prometa (nautičari, odnosno korisnici, nekog od objekta nautičkog turizma).

Objekti nautičkog turizma, mogu se razvrstati na resurse, sredstva i infrastrukturu, bez kojih obavljanje djelatnosti ne bi bilo moguće.

Resursi mogu biti:

- objektivni (prirodni, humani i društveni),
- subjektivni (sustav veza, kapaciteti nautičke luke, agencije za posredovanje) i
- ostali (klubovi i drugo, udruženje na nivou države i međunarodna, različita natjecanja).

Resursi su opći naziv za prirodne i proizvedene stvari, ljudska znanja i sposobnosti kojima se može koristiti kao sredstvima za zadovoljenje potreba, neposredno u potrošnji ili posredno u proizvodnji.

Sredstva mogu biti:

- materijalna (plovila kao motorna jahta, jahta na jedra, cruiser, old timer, ostala plovila), druga prijevozna sredstva (automobil, avion, željeznica, autobus, brod),
- nematerijalna (usluge i proizvodi) i

- financijska.

Infrastrukturu čine:

- plovni putovi,
- prometna mreža (cestovna, avio, željeznička),
- nautičke luke,
- komunikacijska i sigurnosna mreža i
- ostala infrastruktura (energetska, veze, i dr.).

Pojam infrastrukture nautičkog turizma sadrži prirodnu ili instaliranu infrastrukturu koja, više ili manje, zavisi od države i izgrađenu infrastrukturu koja je u pretežnom vlasništvu investitora odnosno tvrtke.

Subjekti nautičkog turizma su:

- nautičari (nautičari individualci, skipperi, korisnici jahte),
- putnici na cruiseru i
- ostali zaposlenici u nautičkom turizmu.

Za dobro funkcioniranje nautičke luke i obavljanje osnovnih djelatnosti (usluga veza) potrebna je dobra infrastruktura. Uz osnovne usluge, marine moraju omogućiti i dodatne usluge (snabdijevanje nautičara gorivom, vodom, namirnicama, opremom, rezervnim dijelovima i sl.) kako bi ispunile sve zahtjeve korisnika. More, rijeke, jezera i plovni kanali imaju obilježje visoko vrijedne infrastrukture za nautički turizam.

4.1.2. Razvoj nautičkog turizma

Prvi koraci u nautičkom turizmu dolaze sa otoka Krka, iz Punta. Marina Punat najstarija je naša marina. Prvi pisani dokument datira iz 1964. godine, točnije 12. ožujka pa

se taj datum smatra početkom nautičkog turizma u Hrvatskoj. Posluje već više od pola stoljeća.

Sedamdesetih godina prošlog stoljeća nautika i nautički turizam krenuli su i u Biogradu na Moru. Prva plovila došla su iz Češke, potom kasnije iz Poljske, dok su gumene glisere doveli Talijani. Biograd na Moru-Vrata Kornata, smješten je u neposrednoj blizini kornatskih otoka, pa je ideja o marini bila pun pogodak. Ilirija, uspješno hotelsko poduzeće, jedno od najvećih na Jadranu izgradila je 1974. prvu nautičku luku u Hrvatskoj i prvu vlastitu charter flotu od četrdeset Elanovih plovila. Kako je luka s vremenom postala premala, 1985. godine proširila je kapacitete izgradnjom marine Kornati. Jedan od najvećih festivala nautičkog turizma, Biograd Boat Show najveći je sajam nautike na moru. Od nautičkog sajma prerastao je u Kongres hrvatske nautičke industrije i turizma. [22]

Davno su nautičari otkrili ljepote Jadrana. Na početku su bili rijetki i gdje god su uplovljavali izazivali su čuđenje lokalnog stanovništva. Teško je odrediti službeni početak nautičkog turizma u nas. Neki vjeruju da je početak osnivanje ACI-ja, ali to nije točno. Početak rada nacionalnog lanca marina svakako je veliki datum u povijesti našeg nautičkog turizma, jer je označio prekretnicu i otvorio nove horizonte.

4.1.3. ACI - sinonim hrvatskog nautičkog turizma

Lider na nautičkom tržištu je ACI-Adriatic Croatia International. Danas ima četrdeset posto svjetske charter-flote u svojim lukama, sa šezdeset luka i oko sedamdeset tisuća vozova. Kontinuirani rad i ulaganje u infrastrukturu u svim marinama diljem jadranske obale je izazov kako bi opravdao poziciju na zahtjevnom nautičkom tržištu. Ulagalo se i u rekonstrukciju vodovoda i elektromreža, kao i u adaptaciju restorana, recepcija i poslovnih prostora. Kontinuirano se ulaže u uređaje za pročišćavanje tehnoloških otpadnih voda i separatore za pročišćavanje zauljenih oborinskih voda. Godišnje ACI izdvaja 5 milijuna kuna za troškove zbrinjavanja, opasnog i neopasnog otpada, komunalnog otpada, servisiranje i održavanje uređaja za pročišćavanje otpadnih

voda. Održivo poslovanje i zaštita okoliša je ono o čemu ACI vodi brigu. U zadnje tri godine u 14 ACI marina instalirane su punionice električnih automobila. Na slici 2. Nalazi se ACI marina Split.

Slika 2. ACI marina Split [29]

ACI je vodeća hrvatska nautička tvrtka i najveći sustav marina na Mediteranu. Veliku odgovornost ima prema zaštiti i očuvanju okoliša. Morski akvatorij je dobro pokriven internetskom vezom što je veliki plus. [12]

Nautičarima su najprivlačnija područja uz nacionalne parkove i parkove prirode. Od šest jadranskih županija najveći prihod u 2017. godini ostvaren u nautičkim lukama imala je Šibensko - kninska županija. Šibenski akvatorij najposjećenija je destinacija, gdje se nalaze Kornati. Top destinacije za nautičare još su i Brijuni, Mljet, Telašćica.

Hrvatska ima još dosta neiskorištenih potencijala za povećanjem broja vezova. Najbolja opcija svakako je podizanje kvalitete usluga. Pri razvoju ne treba zaboraviti na balans između potrebe za gospodarskim razvojem i potrebe za očuvanjem prirodnog prostora.

4.2. EKOTURIZAM

„Ekologija kao filozofija prirode, pokazuje turizmu njegovu vertikalnu: što se može i mora učiniti kako bi turistička ponuda bila što bolja i raznolikija. Nebrižni turizam i haranje šumskim područjima, dovelo je do uništenja prirode, zagađenja vode, zraka i mora, zbog čega naša obala neće više biti željena destinacija za turiste. „Kao što je poznato, turisti radi toga počinju napuštati europske turističke destinacije, tražeći područja „nedodirne prirode“ koja pružaju daleke zemlje“ [20]

Ekoturizam se odvija u strogo kontroliranim područjima nacionalnih parkova i parkova prirode. U Republici Hrvatskoj to je uređeno Zakonom o zaštiti prirode. [24]

Ekoturizam je definiran u Hrvatskoj općim značajkama:

- to su svi oblici turizma u kojima je glavna motivacija turista zaštita i očuvanje prirode i tradicijske kulture,
- obilazak organiziraju lokalna poduzeća, s manjim grupama turista,
- negativni utjecaj na prirodni i sociokulturni okoliš je minimalan i
- prirodni okoliš štiti lokalnu društvenu zajednicu i lokalno stanovništvo zbog mogućnosti zarade kroz rentu ili zapošljavanje.

Ekoturizam se može definirati kao turizam u kojem turisti podupiru zaštitu prirode i okoliša na destinaciji koju su odabrali, kao i lokalnu zajednicu i njezinu kulturnu baštinu. U Hrvatskoj je, kao i u ostatku Europe, još uvijek slabo razvijen. Ekoturizam u Hrvatskoj ima potencijala zbog raznih atraktivnosti, očuvanih prirodnih resursa ali je ipak nedovoljno razvijen. U nekim nacionalnim parkovima organizirana je ponuda hotelskog smještaja (NP Plitvička jezera, NP Brijuni, NP Mljet). Za primjer ekoturizma možemo dati hotel Vila Dvor u Omišu koji uzgaja ekološki vrt u svom hotelu, u potpunosti kompostira biorazgradivi otpad, dio struje proizvodi uz pomoć foto naponske (solarne elektrane), hotel se hladi dizalicom topline uz pomoć rijeke Cetine.

Po ekološkoj očuvanosti i ljepoti krajolika Hrvatska ima prednosti nasuprot mediteranskim zemaljama poput: Španjolske, Turske, Italije, Grčke po recenzijama turista.

Upravljanje razvojem ekoturizma zahtjeva ravnotežu u međusobnom odnosu različitih sudionika na turističkom tržištu u smislu prihvatljivog ponašanja svih sudionika, kao i prihvaćanja svih ograničenja u korištenju zaštićenim područjima. Izgradnja raznih objekata i sadržaja (marina hotela, eko sela) treba biti strogo kontrolirana i u skladu sa eko standardima. UNESCO (Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu) zagovara sve veći rast segmenta ekološkog turizma. Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. uključuje i razvoj "zelenog turizma" kao jedno od 10 razvojnih načela hrvatskog turizma.

Hrvatska je u samom vrhu Europe po biorazgradivosti. Natura 2000 su područja svih nacionalnih parkova i parkova prirode.

4.2.1 Nacionalni park Mljet - dio ekološke mreže europske unije

Nacionalni park Mljet najstariji je morski park u cijelom Mediteranu. Njegov zapadni dio otoka proglašen je nacionalnim parkom 15. prosinca 1960. godine. Taj status dobio je zbog ljepote krajolika, vrijedne kulturno - povijesne baštine koja seže od vremena ilirskih plemena, Rimskog Carstva i Dubrovačke Republike, te biljnog bogatstva. Nacionalni park Mljet dio je ekološke mreže europske unije (Natura 2000). Područje parka ima sve uvjete za razvitak svih oblika održivog turizma kao što su: ekoturizam, elitni, znanstveno–edukativni i zdravstveni turizam. U zadnjih desetak godina dolazi do brojnih pozitivnih i negativnih promjena.

Kao pozitivne promjene navode se: [10]

- dobro organiziran nadzor zaštićenog područja,
- adekvatno očuvanje prirodnih vrijednosti parka,
- otvaranje novih radnih mjesta i

- bolje održavanje infrastrukture.

Kao negativne promjene ističu:

- ograničenje lokalnog stanovništva za upotrebu vlastitih resursa i
- slabu turističku ponudu.

U razdoblju od 2014. do 2017. godine u NP Mljet realiziran je milijunski projekt kojim su obnovljene brojne zgrade, otvoren Informacijski centar, riješena signalizacija, te se počelo sa radom prvog Eko bloka (prodajno informativne namjene). NP Mljet kao prvi zeleni otok na svijetu potiče korištenje vozila na električni pogon. Tako su na otok u lipnju 2016. godine stigla dva nova električna vlaka za prijevoz posjetitelja. Korištenjem električnih vozila smanjuje se emisija CO₂ i čuva se zaštićeno područje otoka. Na otoku su izgrađene i dvije punionice za električna vozila koje se mogu besplatno koristiti.

Projektom Mljet–Odise(j)a Mediterana, NP Mljet želi poboljšati posjetiteljsku infrastrukturu te edukativne i rekreativne sadržaje parka. Projekt je financiran novcem Europskog fonda za regionalni razvoj. U sklopu ovoga Projekta krajem prošle godine 19.-20. listopada 2019. godine održan je prvi Mljet Outdoor festival. Cilj ovog događanja je posjetiteljima omogućiti da sudjelovanjem u radionicama i rekreativnim aktivnostima upoznaju prirodne ljepote otoka kao i gastro ponudu. Slika 3. prikazuje NP Mljet.

Slika 3. NP Mljet [30]

4.2.2. Nacionalni park Kornati – program održivog, mediteranskog ekoturizama

Nacionalni park Kornati je u veljači 2015. godine donio „Strategiju razvoja održivog turizma na širem području Nacionalnog parka Kornati“. Turizam se događao stihijski i neorganizirano. Ovom Strategijom želio se promijeniti dosadašnji razvoj i u suradnji s domicilnim stanovništvom postići zajednički interes u smislu razvoja održivog mediteranskog ekoturizma u parku i okolici. Ideja ovog projekta jest turizam, bogat autentičnim doživljajima i željom za očuvanjem prirode i baštine. Nova atrakcija pod imenom Bijeg iz civilizacije podrazumijeva novi pristup u organizaciji i ponudi gostima. [10]

4.2.3. Duba stonska – savršen spoj etno ponude i ekologije

Ovaj projekt preduvjet je za očuvanje tradicije i prirodnih kvaliteta određenog područja. Plan je izgraditi turističke objekte visoke kvalitete, te ih odmaknuti od mora. Cilj projekta je donijeti korist lokalnoj zajednici, a ne samo investitoru. Također namjera je sačuvati izvorne vrijednosti malostonske kamenice i vrhunska vina po čemu je ovaj kraj poznat. Kako bi se postigla adekvatna rješenja u pogledu graditeljskih rješenja i infrastrukture, potrebno je urediti projekt prema preporukama stručnjaka. Tako će se zaštititi more i priobalje kao najvrjedniji prirodni i gospodarski resurs.

Ekologija, kao filozofija prirode pokazuje turizmu što se može i mora učiniti kako bi turistička ponuda bila što bolja i raznolikija. Nebrižni turizam i haranje šumskim područjima, dovelo je do uništenja prirode, zagađenja vode, zraka i mora, zbog čega naša obala neće više biti željena destinacija za turiste. Turisti zbog svega toga napuštaju ugrožene turističke destinacije i traže područja nedodirnutu prirode. [10]

4.3. SEOSKI RURALNI TURIZAM

Seoski ruralni turizam je turizam koji omogućuje boravak u mirnoj seoskoj sredini koja pruža čisti zrak, različite seoske aktivnosti i upoznavanje s domaćinima i njihovim načinom života. U Republici Hrvatskoj je 1998. obilježen početak seoskog turizma. Koncept ruralnog turizma mijenjao se i razvijao od svojih početaka do danas. Revitalizacija sela neophodna je kao proizvodno područje hrane i drugih dobara, područje mira i odmora od stresne gradske sredine. Seoski turizam sastoji se od brojnih prirodnih ljepota, kao što su brojne rijeke, jezera, kulturna baština i ostale znamenitosti. Kuće se nalaze uglavnom u starim, napuštenim naseljima koja se pretvaraju u luksuzne vile s bazenima.

Promatrajući s ekonomske strane, cilj ruralnog turizma je stvaranje prihoda. Ako ga promatramo s obzirom na okoliš važno ga je zaštititi, ali i unaprijediti. Zato je neophodno podizanje razine ekološke svijesti. Tako će se spriječiti sve negativne strane od onečišćenja voda, zraka, tla do narušavanja biljnog i životinjskog svijeta. *„Ruralna područja obuhvaćaju ruralna, tj. seoska naselja, poljoprivredne površine i šume, ostale zone s naglašenim prirodnim značajkama pejzaža, izvan urbano-ruralnih kontinuuma. Ruralna područja Hrvatske čine 90% kopnenog djela Hrvatske (ili 61% naseljenog dijela Hrvatske) i u njima živi oko 47% uupnog stanovništva Hrvatske“* [19]

Hrvatska je zemlja velikog bogatstva i raznovrsnosti ponude, a sve to, preduvjet je za razvoj ove vrste turizma. Ruralna područja Hrvatske čine 90% kopnenog dijela Hrvatske. Život na selu značajno se razlikuje od onog u gradu. U novije vrijeme privlači sve veći broj turista. Interes i uvjeti stanovništva za bavljenje ovim vidom turizma sve su veći. Ruralni turizam svakog dana se sve više razvija i upravo tu su najveći potencijali za razvoj turizma Republike Hrvatske.

Ruralni turizam pokreće niz sljedećih gospodarskih i negospodarskih aktivnosti u ruralnoj sredini: [22]

- uzgoj zdrave i prirodne hrane: za njom potražnja raste, posebno u visokorazvijenim zemljama,

- poljoprivredna proizvodnja: pridonosi njezinu oživljavanju na malim površinama, ali na novijoj osnovi s obzirom na poznato tržište i potrošače,
- aktivan odnos prema prirodi: omogućuje to turistima u ruralnim sredinama i poljoprivrednoj proizvodnji na obiteljskim gospodarstvima, koja se uključuju u ruralne oblike turizma,
- povratak prirodnim vrijednostima: ruralnim oblicima turizma valoriziraju se sve one vrijednosti koje daju ruralne sredine, omogućujući čovjeku na sadašnjem stupnju industrijskog i postindustrijskog društva rasterećenje od pritiska i stresova urbanih sredina koji u mnogome sputavaju vrijednosti čovjekove slobode i
- ambijentalno dočaravanje seoskog života: razvoj ruralnih oblika turizma uključuje cjelokupnu ruralnu sredinu s ukupnim ambijentom stanovanja, arhitekture, vegetacije i faune, tradicionalne kulture, nošnje i sl. Seoski ambijent u ruralnom turizmu nudi visoko vrijedne elemente za organizaciju aktivnosti aktivnog i kvalitetnog odmora.

Ulaganjima u ruralni turizam želi se ponuditi jedna nova turistička destinacija za korištenje usluga aktivnog i avanturističkog turizma, a time i produžiti sezonu.

Dalmatinska zagora kao, i ruralna područja Splitsko-dalmatinske županije turistički su nerazvijena. Takva područja pružaju najbolje mogućnosti za produžetak turističke sezone. Dalmatinska zagora ističe se svojim prirodnim bogatstvom i povijesnim nasljeđem. Posljednjih godina sustavno razvija svoju ponudu. Zato se i nametnula kao nezaobilazna destinacija etno-gastro, ali i kulturnog turizma. Dalmatinska zagora razbila je sve stereotipe o golom kršu i predstavlja je raj za pustolove.

U projektu: „Hrvatska 365“ pod nazivom „Dalmatinska zagora–splitsko zaleđe“ tri grada: Sinj, Trilj, Vrlika i jedna općina Splitsko-dalmatinske županije (Dugopolje) predstavljene su atraktivne destinacije za etno gastro turizam, biciklizam i aktivni odmor. Vrijedan je to projekt za produženje sezone za sve ljubitelje prirode i aktivnog odmora. [11]

Splitsko-dalmatinska županija je u suradnji s Ministarstvom turizma uredila pješačko-biciklističku stazu na području općine Hrvace, od naselja Dabar do naselja

Vučipolje. Staza je duga gotovo šest kilometara, a izabrana je jer se nalazi u ruralnom dijelu županije, koja gradi svoju turističku ponudu na temelju prirodnih resursa. Ovo je šesta tematska staza na području Dalmatinske zagore, a sufinancirana je preko Programa razvoja turističke infrastrukture. Ovaj vid turizma spoj je prirodnih ljepota i avanturizma, kao i gastronomije i kulture, a sve na jednom mjestu. U ovoj godini županija je uložila 2 milijuna kuna za izgradnju staza u Zagori. Ulaganjima u ruralni turizam želi se ponuditi jedna nova turistička destinacija za korištenje usluga aktivnog i avanturističkog turizma, čime bi postojala mogućnost produžetka sezone. Slika 4. prikazuje primjer seoskog turizma u Imotskom.

Slika 4. Vila u Imotskom [31]

Imotski i Imotska krajina imaju veliki potencijal za razvoj turizma. Imotska krajina ima prirodne resurse poput imotskih jezera, Modrog i Crvenog, Parka prirode Biokovo, gastronomske ponude s autohtonim jelima, mogućnost razvoja cikloturizma. Imoćani su dobili vrlo važan dokument pod nazivom „Strategija razvoja turizma do 2025 godine“, prvi u kontinentalnom dijelu Hrvatske. [11]

4.4. VJERSKI TURIZAM

Vjerski turizam najstariji je oblik turizma. Ovaj turizam je poznat po dinamičnom elementu pokreta, pri čemu korisnicima treba pružiti pouzdanu organizaciju i uslugu putovanja, ali ne zanemarujući osnovni motiv putovanja, duhovnosti i vjere. Poznata svetišta u Hrvatskoj koje privlače sve više turista su: Velika Gospa na Trsatu i Sinju, te Vepric pokraj Makarske. Ovaj oblik turizma moguće je organizirati tijekom cijele godine.

Najčešći oblik vjerskog turizma su hodočašća. Najomiljenija odredišta hodočasnika su Gospina svetišta, ne samo u Hrvatskoj nego i u svijetu. Prema podacima WTO-a više od 35% građana putuje na ova odredišta. Vjerski turizam veliki je potencijal cijele godine, a slabo je prepoznat kao potencijal u Hrvatskoj, iako je najstariji oblik turizma. Našu zemlju godišnje posjeti više od 1,7 milijuna turista. Svi oni motivirani su vjerom za dolazak u Hrvatsku. Najviše se posjećuju dvadesetak marijanskih svetišta. Najveći broj gostiju posjeti Mariju Bistricu, zatim svetište Majke Božje na Trsatu, Gospu od Utočišta u Aljmašu, Čudotvornu Gospu Sinjsku...Hrvatska je zemlja bogata sakralnim djelima od kojih su mnoga pod zaštitom UNESCO-a (Eufrazijeva bazilika u Poreču, trogirski katedrala, crkva svetog Marka u Zagrebu, katedrala sv. Jakova u Šibeniku). [10] Slika 5. prikazuje hodočašće u Sinju za Veliku Gospu.

Slika 5. Hodočašće u Sinj [32]

Iako veliki broj stranih turista iz inozemstva posjećuje naša svetišta među njima je mali broj hodočasnika. Hrvatska na žalost nema razvijen brend hodočasničkog odredišta na svjetskoj razini kao neke druge europske zemlje. Trebali bi se ugledati na Španjolsku i njihovu hodočasničku rutu Put svetog Jakova, zatim Fatime Lourdesa ili Međugorja.

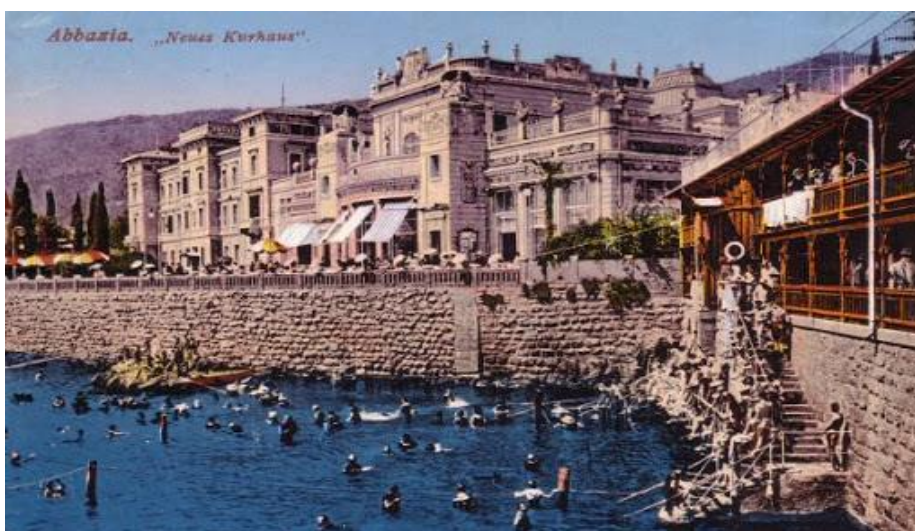
Hrvatska je 2016. godine počela održavati godišnje konferencije religijskog turizma, hodočašća i sakralne baštine. Prva konferencija religijskog turizma, sakralne baštine i hodočašća održana je u Ludbregu. Na njima stručnjaci razmjenjuju mišljenja i iznose svoje stavove za poboljšanje ovog vida turizma.

Hrvatska je u sklopu projekta Marijanski zavjet za domovinu, prošle godine najavila povezivanje svih marijanskih svetišta u Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. To je jedinstvena ruta koja će se moći proći pješice ili biciklom od Osijeka do Dubrovnika.

Ministarstvo turizma promatra vjerski turizam kao spoj materijalne i duhovne baštine. Razvitak vjerskih putovanja podržava i Europska unija u svom sedmogodišnjem programu. Vjerski turizam povezan je i sa kulturom. Potrebno je uključiti stručnjake koji će najbolje pridonijeti razvoju turizma. Nažalost, u Hrvatskoj se još uvijek ne može govoriti o vjerskom turizmu kao razvijenom obliku turističke ponude. Za što bolju provedbu trebaju se uključiti vjerske zajednice, putničke agencije, crkve, Ministarstvo turizma, HGK.

4.5. ZDRAVSTVENI TURIZAM

Zdravstveni turizam ima pozitivan učinak na zdravlje ljudi. Još u rimsko doba građena su kupališta na izvorima termalno-mineralnih voda, gdje su se liječili rimski vojnici, bogataši, ali i pučani. Hrvatska je iznimno bogata prirodnim resursima, od klimatskih do morskih i topličkih za razvoj zdravstvenog turizma. Zdravstveni turizam započeo je u Hrvatskoj potkraj 19. stoljeća. Blagodati mediteranske klime i mora najviše su utjecale na razvitak zdravstvenog turizma, posebno u mjestima na obali: Opatija, Pula, Veli Lošinj, Crikvenica, Rab, Hvar, Makarska, Vela Luka, ali i u kontinentalnom dijelu zemlje. Na slici 6. Nalazi se primjer zdravstvenog turizma u Opatiji.

Slika 6. Zdravstveni turizam u Opatiji [33]

Ubrzan način života suvremenog čovjeka doveo je do potrebe za zdravstvenim turizmom. Nezdrava prehrana, stresni način života, ekološko zagađenje doveli su do nezadovoljstva, ali i brojnih oboljenja. Hrvatska ima prirodne predispozicije za razvoj zdravstvenog turizma, a to su: termo-mineralne vode, ljekovita blata, čisto more, nezagađena priroda. Međutim, prirodni potencijali koje Hrvatska ima nisu dostatni i još uvijek su neiskorišteni. Ovaj oblik turizma privlači zahtjevne i dobro informirane goste, koji osim prirodnih resursa očekuju kvalitetan smještaj i vrhunsku zdravstvenu uslugu. Lječilišni i bolnički turizam kao i wellness imaju zajedničke usluge zdravstvenog turizma. Zdravlje i wellness su proizvodi s očekivanim porastom potražnje, a Hrvatska ima velike

potencijale za njegov razvoj. Ti potencijali su ljekoviti izvori, priroda, zdrava hrana i turistička infrastruktura.

4.5.1. Najnoviji svjetski wellness trendovi

„U hotelskom sektoru sve veću popularnost dobiva i wellness, a kako će globalni wellness pokreti i dalje rasti, hoteli smišljaju na koji način unaprijediti fizičko i mentalno zdravlje svojih gostiju kroz dizajn i udobnost.“ [13] Predstavlja niz tretmana za unapređenje zdravlja, opuštanje i uljepšavanje. Anti-stresne terapije i kratki predah potrebni su više nego ikad. Hrvatska je ovu vrstu ponude ozbiljnije prepoznala prije nekoliko godina.

Ovo je sedam najnovijih svjetskih trendova u wellness industriji:

- Wellness putovanja postala su sve kraća i učestalija. Osim wellnessa njihovo putovanje uključuje i doživljaj destinacije, uživanje u prirodi i gastro doživljaj;
- Povratak prirodnim ljekovitim činiteljima znači uživanje u termalnim vodama i blatu. Hrvatska je bogata upravo ovim prirodnim činiteljima;
- Wellness za djecu ima svoje prednosti u jačanju imunološkog sustava kod djece zahvaljujući toplom zraku. Posebno je dobar za djecu koja imaju poteškoće s dišnim sustavom ili alergijama. Čak 90 posto djece u Finskoj isproba saunu prije svoje sedme godine;
- Povratak aromaterapiji: opuštajući rituali s mirisnim uljima odlična su rješenja za vraćanje harmonije;
- Dnevnom rutinom protiv burnouta: sindroma sagorijevanja u wellnessima se nude inovativne tehnike i filozofije kojima se oslobađamo stresa;
- Digitalni detoks: bijeg od svih tehnologija dok se uživa u masaži ili termalnim vodama. Uživanje bez stresa, a daleko od mobitela, društvenih mreža i e-pošte i
- Wellness nekretnine: sve više ljudi vodi računa o blizini wellness centra. I sve više dizajnera uređuje životne prostore s wellness i spa kutkom za opuštanje.

Hrvatska prati najnovije svjetske wellness trendove. U Termama Tuhelj svih sedam trendova sastavni su dio njihove ponude. Hrvatska ima jedan od najvećih wellness centara u ovom dijelu Europe, u Petričanima pored Zadra. Na slici 7. prikazuje se primjer wellness centara u Petričanima.

Slika 7. Falkensteiner [34]

Wellness je životni stil koji obogaćuje pojedinca, a ne prolazni trend. Zato Hrvatska mora iskoristiti sve potencijale i resurse. Uspješnost razvoja ove vrste turizma ovisi o više faktora: prirodnim, organizacijskim, upravljačkim, materijalnim, financijskim i drugim resursima.

4.5.2. Toplički turizam

Danas ljudi svih dobnih skupina traže zdraviji način života i prirodne načine liječenja. Preferiraju održive oblike turizma i na taj način dobivaju kvalitetniju uslugu.

Toplički turizam oblik je turizma koji podrazumijeva posjete turista termalnim lječilištima, talasoterapiju i hidroterapiju. Na taj način, pomoću ljevakovite vode obnavlja se mentalno i fizičko zdravlje. Stoga ovaj oblik turizma namijenjen je svim dobnim skupinama. Smatra se profitabilnim jer može donijeti mnoge gospodarske koristi na lokalnoj i nacionalnoj razini, produljenje turističke sezone, povećanje radnih mjesta.

U nekoliko posljednjih godina, toplički turizam sve je popularniji, pa je postao jedan od najbrže rastućih turističkih sektora.

Suvremeni turizam prihvaća vrijednosti prirodnih načina liječenja. Sve više ih se njeguje u ponudi zdravstvenog turizma. U zdravstvenom turizmu primjenjuju se povoljna djelovanja klime, sunca i mora. Korisnicima se putem brojnih programa omogućuje povoljni učinak na zdravlje. Zdravlje ljudi i okoliša u kojem živimo izloženo je raznim štetnim utjecajima, zato je svakodnevna briga za zdravlje nužna kako bi to izbjegli.

ZAKLJUČAK

Hrvatski Jadran najbolje je područje za potpuni turistički doživljaj. Prirodne ljepote, kulturne atrakcije, te etno- gastro ponuda prednosti su i velike vrijednosti prilikom odabira Hrvatske kao destinacije. Njegovi klimatski, prostorni, kulturni i ljudski resursi visoko su rangirani. Svojim odlikama može zadovoljiti široki raspon zahtjeva rekreativne, zabavne i turističke potražnje.

Pomorski turizam se nije dogodio, on se razvijao postepeno, kako bi se danas Hrvatska uvrstila među najposjećenija turistička odredišta u Europi. Hrvatska razvija pomorski turizam temeljen na prirodnim resursima, očuvanju povijesne baštine, te elementima održivog razvoja, tradiciji i kulturi. Iako od pomorskog turizma imamo velike ekonomske koristi, ipak treba postojati zabrinutost za stanje prirodnih resursa. Trošimo gotovo dva puta više prirodnih resursa od onoga što smijemo, odnosno onoga što nam je na raspolaganju. Zato je potrebno podići razinu svijesti za njihovom zaštitom i održivim upravljanjem. Oni koji upravljaju zaštićenim prirodnim područjima trebali bi postaviti čvrste ciljeve. Ako se postigne određena razina osviještenosti o vrijednostima koje imamo od prirodnih resursa može se postići suradnja između donositelja usluga i korisnika. Sačuvamo li prirodu, možemo postati skuplja i cjenjenija destinacija.

Nažalost, Hrvatska još uvijek nije uspjela iskoristiti potencijale domaće ekonomije, kako bi se povećao opseg usluga i sadržaja koje nudimo. Hrvatska će svojim gostima trebati ponuditi više od čistog mora i lijepih plaža. Lijepo turističko iskustvo, prepoznatljivost domaćih autohtonih proizvoda kao što su pršut, sir, kulen i maslinovo ulje. Pomorski turizam kao do sada koji se temeljio na uvozu i time poticao gospodarstvo drugih zemalja treba promijeniti. Odgovornost prema očuvanju prirodnih, kulturnih i infrastrukturnih resursa do sada je bila na vrlo niskoj razini, a trebala bi postati prioritet za budućnost. Glavnu ulogu u ovome trebao bi imati javni sektor. Kako bi se to ostvarilo nužno je razviti sustav i mehanizme upravljanja resursima i razvojem.

Pomorski turizam u cijelom svijetu, pa tako i u Hrvatskoj značajno je pogođen nakon izbijanja pandemije korona virusa. Sve je postalo neizvjesno, sudbina Europe i svijeta kao i naša sudbina. Zatvorili su se hoteli, restorani, kafići. Korona je nanijela veliku

štetu, a trebala je ovo biti sjajna turistička godina. Dobro je znati da otkazivanjem putovanja ne prestaje i želja za putovanjima. To su pokazala neka prijašnja iskustva da nakon velikih kriza turizam procvjeta. Valja krenuti ispočetka pametnije, oslonjeni na vlastite snage, vlastite resurse, nekom novom strategijom. Strpljenje je sada najvažnije i vjera da ćemo iz ove situacije izaći još jači sa novim iskustvima.

LITERATURA

- [1] Bartoluci, M.; Upravljanje razvojem turizma i poduzetništva: turistička politika, razvoj i poduzetništvo u turizmu, Školska knjiga, Zagreb, 2013.
- [2] Cooper, C. (et.al.); Ekonomija turizma: načela i praksa, Ekokon, Split, 2009.
- [3] Dulčić, A.; Petrić, L.; Upravljanje razvojem turizma, Mate, Zagreb, 2001.
- [4] Dulčić, A.; Nautički turizam i upravljanje lukom nautičkog turizma, Ekokom, Split, 2002.
- [5] Favro, S., Kovačić, M.; Nautički turizam i luke nautičkog turizma: prostorna obilježja hrvatskog Jadrana i izbor lokacije luke nautičkog turizma, Ogranak Matice hrvatske, Split, 2010.
- [6] Geić, S.: Menadžment selektivnih oblika turizma. Sveučilišni studijski centar za stručne studije, Split, 2011.
- [7] Kovačić, M., Dundović, Č.; Planiranje i projektiranje luka nautičkog turizma, Rijeka, 2012.
- [8] Mueller, H.; Turizam i ekologija: povezanost i područja djelovanja, Masmedia, Zagreb, 2004.
- [9] Vidučić, V: Pomorski turizam-prometne, razvojne i ekološke dileme, Pomorski fakultet u Splitu, Split, 2007.
- [10] Barbarić, D.: Premium Dalmacija: pos.izd., Slobodna Dalmacija, 2017,2018,2019.
- [11] Brčić, D.: Kronika Županije splitsko-dalmatinske: informativno glasilo Županije splitsko-dalmatinske, Split, Br. 119, 2019.

- [12] Carić, H.: Perspektive zelenog razvoja turizma–koncepti, politike, primjena, Turizam: međunarodni znanstveno stručni časopis, Zagreb, Vol. 66, No.1, 2018.
- [13] Dronjić, B.: Uređenje hotela: I dizajnom se kreira iskustvo; U.T.: ugostiteljstvo i turizam: stručna revija za turizam; U.T.: ugostiteljski i turistički marketing, Zagreb, Vol. 67.,2019.
- [14] Gavranović, A.: Dileme oko uloge turizma u hrvatskom gospodarstvu, Ekonomija: časopis za ekonomsku teoriju i praksu, Zagreb, Vol. 25, No.2, 2018.
- [15] Jakuš, S.: Predsjedanje EU test je i naše MICE ponude, Hrvatski kongresni magazin, Zagreb, No.34, 2019.
- [16] Kovačić, M.: Razvoj nautičkih luka u funkciji održivog razvoja nautičkog turizma, Zbornik radova Pomorskog fakulteta, Rijeka, Vol. 41, 2003.
- [17] Lukić, A.: Ruralni turizam- čimbenik integralnog razvitka ruralnog prostora Hrvatske, Geografski horizonti: stručno-metodički časopis za nastavu geografije, Zagreb, Br.1/2,2000
- [18] Plenković, Juraj.: Ekologija i turizam, Suvremeni promet, Vol. 22, No.6, 2002.
- [19] Radnić, A.: Gospodarska važnost turizma i strategija razvoja hrvatske turističke djelatnosti, Zbornik radova Pomorskog fakulteta, Rijeka, Vol.7, No.2, 1993.
- [20] Ružić, P.: Ruralni turizam; Institut za poljoprivredu i turizam, Poreč, 2009.
- [21] Šošter, L.: Ekološki pristup turizmu, Ekonomska misao i praksa : časopis Sveučilišta u Dubrovniku, Vol. 9, No.1, 2000.
- [22] Šuljić, B.: More, more..., Sušačka revija: glasilo za kulturu i društvena zbivanja Hrvatskog primorja, Kvarnerskih otoka i Gorskoga kotara, Vol. 27, No.107/108, 2019.

[23] Vukonić, B.: Ekonomika turizma : nesporazum i nerazumijevanje, Acta turistica nova, vol. 1, 2007.

[24]https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2005_06_70_1370.html (10.8.2020.)

[25]<https://www.liberoportal.hr/zanimljivosti/prvi-mljet-outdoor-festival-mljet-outdoor-festival-19-i-20-listopada-u-nacionalnom-parku-mljet> (11.8.2020.)

[26]<https://www.np-kornati.hr/hr/novosti/197-usvojena-strategija-razvoja-odrzivog-turizma-na-sirem-podrucju-nacionalnog-parka-kornati> (17.8.2020.)

[27]<https://mzoe.gov.hr/vijesti/71-godina-od-proglasenja-nacionalnog-parka-plitvicka-jezera/5836> (20.8.2020.)

[28]https://www.crobos.com/croatia_charter_bases/ACI_Marina_Split (20.8.2020.)

[29]<https://www.croatia-landlikedragon.com/nacionalni-park-mljet/> (25.8.2020.)

[30]<https://www.tportal.hr/biznis/clanak/pogledajte-sedam-imotskih-ljepotica-za-bogovski-odmor-foto-20190423> (25.8.2020.)

[31] <https://www.mir.hr/463/> (25.8.2020.)

[32]<https://www.tourist-ad-guide.com/zdravstveni-vodic/thalassoterapia-opatija/>
(1.9.2020)

[33] <http://nikitravel.ba/tour/zadar/> (2.9.2020.)

POPIS SLIKA

Slika 1: Plitvička jezera [28].....	8
Slika 2: ACI marina Split [29].....	17
Slika 3: NP Mljet [30].....	20
Slika 4: Vila u Imtskom [31].....	24
Slika 5: Hodočašće u Sinju [32].....	25
Slika 6: Zdravstveni turizam u Opatiji [33].....	27
Slika 7: Falkensteiner [34].....	29